

SAYIŞTAYIN 150. KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ ULUSLARARASI SEMPOZYUMU VE 39. EUROSAL YÖNETİM KURULU TOPLANTISI

Yusuf Ziya ADA*

Sunuş

Sayıştay Başkanlığı, 2011 Eylül ayında İstanbul'da ev sahipliğini yaptığı 43. ASOSAI Yönetim Kurulu Toplantısı ve 1. ASOSAI-EUROSAL Ortak Konferansı'ndan sonra yeni etkinlikler ile uluslararası denetim camiasına olan katkılarını sürdürmektedir. 17 ülke Sayıştayından toplam 47 temsilcinin iştirak etmiş olduğu ve 28 Mayıs 2012 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen 39. EUROSAL Yönetim Kurulu Toplantısını müteakip 29 Mayıs 2012 tarihinde Sayıştayın 150. Kuruluş Yıl Dönümü kutlama etkinlikleri kapsamında bir uluslararası sempozyum düzenlenmiştir. Söz konusu Sempozyuma, EUROSAL Yönetim Kurulu Toplantısına iştirak eden delegeler ile birlikte Sayıştay Başkanlığının davet ettiği çeşitli teşkilat başkanları ve ülke Sayıştay temsilcileri katılmıştır. 29 Mayıs 2012 Salı günü öğleden sonra gerçekleştirilen ve iki oturum ile soru-cevap bölümünden oluşan Sempozyumda, tebliğ sunumları ve yapılan konuşmalarda ülke tecrübeleri ele alınmış, Yüksek Denetim Kurumlarına ilişkin çeşitli konularda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

39. EUROSAL Yönetim Kurulu Toplantı Gündemi ve Alınan Kararlar

Gündemin sunulması ile başlayan Toplantıda öncelikle EUROSAL'nin 2011 yılı mali raporunun ve hesabının sunumu ve BM Bildirisinin görüşülmesi gerçekleştirilmiş ve Yüksek Denetim Kurumlarının güçlendirilmesinde EUROSAL'deki gelişmeler değerlendirilmiştir. Ayrıca toplantıda "Yönetişim ve İletişim", "Kapasite Artırma", "Mesleki Standartlar", "Bilgi Paylaşımı" başlıklı raporlar ele alınmış, EUROSAL BT Çalışma Grubu, Çevre Denetimi Çalışma Grubu, Felaketlere Ayrılan Kaynakların Denetimi Özel Görev Grubu, Denetim ve Etik Özel Görev Grubunun faaliyet raporlarının değerlendirilmesi yapılmıştır.

EUROSAL'nin OLACEFS, ARABOSAI ve ASOSAI gibi teşkilatlarla taraf olduğu sözleşmelerin görüşülmesi ve IDI ile olan ilişkilerin ele alınması, AFROSAL gibi yeni paydaşlar ile olabilecek işbirliğinin görüşülmesinin ardından, 2012-2014 yılları bütçesinden yararlanma koşulları ve 2011-2016 dönemi INTOSAL Stratejik Planı ve 2013 INCOSAL hakkında bilgiler paylaşılmıştır.

---

* Sayıştay Uzman Denetçisi

Uluslararası Sempozyumda Sunulan Tebliğlerin Genel Çerçevesi

29 Mayıs 2012 tarihinde INTOSAI Başkanı Terence Nombembe'nin moderatörlüğünde yapılan Sempozyumda kamu yönetiminin iyileştirilmesine ilişkin olarak bir çok alanda Yüksek Denetim Kurumlarının rolü ve önemi üzerine tebliğler sunulmuştur.

Avrupa Sayıştay Başkanı Vítor Manuel da Silva Caldeira, *"Saydamlık ve Hesap Verme Sorumluluğunu Sağlamada Yüksek Denetim Kurumlarının Rolü"* başlıklı tebliğiyle; dünyada özellikle de Avrupa'da baş gösteren mali krizin sona erdirilmesinde kamunun güveninin yeniden tesis edilmesine önemli katkısı olan saydamlık, hesap verme sorumluluğu ve kamusal denetim gibi unsurların etkinliğinin artırılmasına dikkat çekmiştir. Caldeira, 2007 yılında bankacılık sektöründe başlayan krizin, mali sistemin tamamına nüfuz ettiği, dünya ekonomisini zayıflattığı ve halen de Euro bölgesinin mali istikrarını tehdit etmeye devam ettiği gerçeğine değinerek uluslararası yüksek denetim kurumları standartlarına göre hesap verme sorumluluğu ve saydamlığın iyi yönetişimin asli unsurları olduğunu vurgulamıştır.

Saydamlığın, kamusal faaliyetlerin gözetimine dair yeterli bilginin olmasını sağlamakla, hesap verme sorumluluğunun ise kamu kurumlarının performansının değerlendirilmesi ve yetersiz görüldüğü hallerde bu kurumların performanslarını iyileştirmelerinin gerekli kılınmasının teminiyle ilgili olduğunu belirten Caldeira, saydamlık ve hesap verme sorumluluğuyla ilgili yapılan iyi düzenlemelerin, verimli ve faydalı bir döngünün yaratılmasına, yönetişimdeki iyileştirmelerin zaman içerisinde gerçekleşmesine ve kamuoyunca tanınır hale gelmesini sağlayacağına değinmiştir.

EUROSAI Genel Sekreteri ve İspanya Sayıştay Başkanı Manuel Núñez Pérez ise yine son dönemlerin önemli konularından bir diğeri olan *"Mali Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Yüksek Denetim Kurumlarının Rolü"* başlıklı tebliğinde; makro iktisatta hükümetin işleyişi üzerindeki etkileri yönlendiren önemli bir unsurun; kamu harcamalarındaki sürekli artış ve kamu sektörü finansman açığındaki yükseliş olduğunu, bunun da verimlilik ve kamu sektörü idarecilerinin sorumluluklarının daha iyi belirlenmesi isteğinin öne çıktığı yeni bir kamu yönetimine yönelik taleplere yol açtığını belirtmiştir. Perez, mevcut mali krizin, şiddeti ve süresi itibariyle etkilerinin tüm sektörlerle yayılmasına ve ekonomik faaliyetlerde düşüş olmasa da önemli kısıtlamalara ve bunun sonucunda da kamu sektörünün finansmanında mali gelirlerin düşüşüne neden olduğuna ve Sayıştayların bu yeni düzene adapte edilmesinin mali sürdürülebilirlik açısından oldukça önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Bu bağlamda, INTOSAI'nin Lima ve Meksiko Deklarasyonlarına uygun olarak 30 Mayıs-2 Haziran 2011 tarihleri arasında Lizbon'da düzenlenen VIII EUROSAI Kongresinde kabul edilen Yüksek Denetim Kurumlarının Bağımsızlığına İlişkin Deklarasyonda olduğu gibi 2011'in sonunda Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilen ve Yüksek Denetim Kurumlarının iyi yönetişime yaptığı önemli katkıların takdir edildiği Kararın da hak ettiği değere kavuştuğunu belirtmiştir.

Pérez'e göre bağımsız ve egemen olmaları ve parlamentolarla olan bağlantıları, Yüksek Denetim Kurumlarına bu gibi hususlara müdahale etmeleri için uygun bir konum sağlamaktadır. Şüphesiz ki görüşlerin ve deneyimlerin paylaşılması; Yüksek Denetim Kurumlarının rollerinin güçlendirilmesine, refah devletinin sürdürülebilirliğine yaptıkları katkının artmasına ve kamu yönetiminin etkin ve verimli bir yönetim modeli olmasına yol açacaktır.

“İyi Yönetişimin Sağlanmasında Sayıştayların Rolü” konusunda bir tebliğ sunan INTOSAI Başkanı ve Güney Afrika Sayıştay Başkanı Terence Nombembe Güney Afrika Yüksek Denetim Kurumunun bu alandaki iyi uygulamalarına değinmiştir. İç kontrolleri sağlama konusuna çok çaba harcadıklarını belirten Nombembe, Sayıştayca hükümet faaliyetlerinin analiz edildiğine ve analiz sonuçlarının mevcut yönetimle birleştirildiğine değinerek bu çabalar sonucunda bütün iç denetimlerin olabildiğince güçlü olmasını sağladıklarına ve iyi yönetim normlarına uygun olmasına özen gösterdiklerine vurgu yapmıştır.

Nombembe, Güney Afrika Yüksek Denetim Kurumunun hükümete karşı taahhütlerini yerine getirdiğini, düzeltici faaliyetlerin yapılmasının ardından parlamento ve kabineyle birlikte çalışıldığını ve bakanlarla irtibata geçildiğini belirterek, hükümette yaklaşık % 35, ulusal hükümet ve belediyelerde yaklaşık % 50'lik bir oranda seyreden iç kontrollerde hala iyileştirmelere ihtiyaç olduğuna dikkat çekmiştir. Bunun ise ancak hükümetlerdeki liderlerin iç kontrolü sahiplenmeleri ve görünür hale getirmeleri ve bu sayede iyi yönetişimin gelişmesi halinde mümkün olacağını belirtmiştir.

ARABOSAI Başkanı ve Suudi Arabistan Sayıştay Başkanı Dr. Osama Jafar Fakih; Yüksek Denetim Kurumlarının kamusal performansı güçlendirmek, hizmet sunumunu geliştirmek ve yolsuzluk fırsatlarını azaltmak suretiyle kamu mali yönetiminin sürekli gelişiminde bir katalizör görevi gördüklerine ve devlet ve vatandaşlar arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirebildiklerine dikkat çektiği *“Vatandaşların Yaşam Kalitelerinin Artırılmasında Yüksek Denetim Kurumlarının Rolü”* başlıklı tebliğ sunumunda, Yüksek Denetim Kurumlarından kamu kaynaklarının kullanımı üzerinde denetim yapması ve parlamentolara, topluma ve vatandaşlara şeffaf raporlama yapmasının beklendiğini dile getirmiştir. Çünkü Yüksek Denetim Kurumları bağımsız ve tarafsız olarak görüldüğünde bu raporlar, devletin meşruiyetini artırmakta, kamu sektörünün performansının artırılmasında, yolsuzlukla mücadelede, vatandaşların güveninin artırılmasında, kamu fonları ve kaynaklarının verimli ve etkin elde edilmesinde ve kullanılmasında hükümetlere büyük destek sağlayabilmektedir.

Temel paydaşlar olarak rollerinin bilincinde olan vatandaşlar; kamu fonlarının yönetiminden sorumlu olanların, ulusal kaynakların uygun şekilde kullanımı konusunda tamamıyla sorumlu tutulmalarını beklemektedir. Bu bağlamda, Yüksek Denetim Kurumlarının vatandaş ve topluma kattığı değer ve sağladığı faydaların tanıtılması ihtiyacının bilinciyle XX. INTOSAI Kongresinde, Yüksek Denetim Kurumlarının kattığı

değer ve sağladığı faydalara ilişkin sağlıklı bir çalışma yapmak üzere kurulan çalışma grubuna dikkat çeken Dr. Osama Jafar Fakih, söz konusu grubun, Yüksek Denetim Kurumlarının kattığı değer ve sağladığı faydaların iletilmesi ve tanıtılmasına ilişkin bir çerçeve geliştirdiğini belirtmiştir.

Yüksek Denetim Kurumları ve vatandaşlar arasındaki yapıcı işbirliğinin, saydamlığın güvence altına alınması, daha fazla hesap verme sorumluluğunun sağlanması ve iyi yönetişimin teşvik edilmesinde esas olduğunu vurgulayan Fakih, Yüksek Denetim Kurumlarının topluma kattığı değer ve sağladığı faydaların açık ve net olarak iletilmesi gerektiğini, YDK'ların vatandaşların yaşamında bir fark yaratabildiklerini ve böylelikle diğer kamu sektörü kurumlarına da örnek teşkil ettiklerini göstermelerinin zamanının geldiğini belirtmiştir. Çünkü sunumda da vurgulandığı üzere ancak o zaman vatandaşlar; Yüksek Denetim Kurumlarının yönetim, saydamlık ve kamu yönetiminde hesap verme sorumluluğunun yeterliliğine ilişkin onlar adına bağımsız bir güvence sağladığının farkına varacaktır.

Hollanda Sayıştay Genel Sekreteri Ellen van Schoten; "Aynı kalmak için değişmek zorundasın." sözü ile başladığı "*Yolsuzlukla Mücadelede Yenilikler (Buluşlar)*" başlıklı sunumunda, Hollanda Sayıştayının tarihinin 600 yıl öncesine kadar uzandığını ve bugünlere gelmesinde zaman içinde değişmekten başka yol bulunmadığını belirtmiştir. Schoten, "Çevre ve doğa ile ilgili kanunlar, bilgi devrimi, bankacılık ve ekonomik krizler, sokaklardaki gençlerimizin sesleri; mesajlar yüksek sesli ve net: Değişim zamanı" diyerek değişimin önemine değinmiştir. Bir buluşun hikayesinin aslında "yolsuzluk" kelimesi yerine "dürüstlük" kelimesinin koyulmasıyla başladığını belirttiği konuşmasında, ilk olarak önleyici yaklaşıma odaklanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu yaklaşımda ahlakilik kelimesi, önlemeyi denkleme sokmakta ve yolsuzluk probleminin çözümü için yasa koyucunun, kolluk kuvvetlerinin ötesinde sivil toplumu ve kamu sektörü yöneticilerini dahil ederek paydaşları genişletmektedir.

Kurum içinde ahlaki riski azaltmak için kullanılan önlemlerin ve kontrollerin teşvik edici (havuç) ve caydırıcı (sopa) unsurları içinde barındırması gerektiğini belirten Schoten, örneğin, kurumda, çalışanlarının şüpheler ve tereddütleri hakkında büyük bir güven ortamı içinde konuşabileceği bağımsız bir etik danışmanı olması ama aynı zamanda kurumun, eğer yanlış bir şeyler olursa da iyi bir tespit, soruşturma, ortaya çıkarma ve cezalandırma prosedürlerine sahip olması gerektiğini vurgulamıştır.

Ellen van Schoten, çalışmalarının etkinliğini arttırmak için bilgi ve tecrübeleri paylaşmak ve stratejik müttefikler aramak gibi yollara başvurduklarını, bu çerçevede SAINT (Self Assessment Integrity Test) Ahlakilik Öz Değerlendirmesi ile bunun daha olgun hali olan IntoSAINT'i 2010 yılında Güney Afrika'da düzenlenen INTOSAI Genel Kurulunda sunduklarını belirtmiş; mevcut durumda da IntoSAINT'i dünya çapında INTOSAI camiasına yayma projesi üzerinde çalıştıklarını sunumunda duyurmuştur. 2012 yılında Lahey'de yapılacak olan EUROSAI Toplantısında bu yeni ve ilgi çekici buluşlar

hakkında tecrübelerin paylaşılacağına da değinen Schoten, Sayıştayların bu konuda ahlaki liderliği üstleneceklerine ve üstlenmeleri de gerektiğine dair kati inancını dile getirmiştir.

INTOSAI Genel Sekreteri ve Avusturya Sayıştay Başkanı Dr. Josef Moser; “Yüksek Denetim Kurumlarının Parlamento ile İlişkileri ve Demokrasinin Güçlendirilmesine Katkıları” başlıklı sunumunda, Yönetimin ve kamu fonlarının denetiminin kaynağının vatandaşların kendisi olduğunu, demokratik sistemlerde bu kontrol fonksiyonunu halkı temsil eden kurumlar olarak ulusal Parlamentoların kullandığını, işlevsel olarak da Parlamentoların bu kontrol fonksiyonlarında Yüksek Denetim Kurumlarının denetimlerine ve danışma niteliğindeki çalışmalarına güvendiklerini belirtmiştir. Bu sebeple yüksek kontrol organı olarak Parlamentolar ve Yüksek Denetim Kurumları arasındaki ilişkinin doğal bir ortaklık olduğunu vurgulayan Moser, bu doğal ortaklığın Yüksek Denetim Kurumlarını ve Parlamentoları aynı gemi içerisine koyduğunu ve birisinin güç ve etkisinin aynı zamanda diğersinin güç ve etkisi demek olduğunu dile getirmiştir. Bu güçlü ilişkinin doğrudan daha çok saydamlık, hesap verebilirlik ve iyi yönetime yol açtığına değinen Moser, Yüksek Denetim Kurumlarının, Parlamentolara, hükümeti ve kamu idarelerini sorumlu tutabilmeleri için bağımsız, önyargısız ve güvenilir bilgi sunarak onları görevlerini yerine getirmede desteklediklerini belirtmiştir.

Dr. Josef Moser Yüksek Denetim Kurumlarının Parlamento ile ilişkileri ve demokrasinin güçlendirmesine katkıları ile ilgili olarak aşağıdaki hususlara vurgu yapmıştır;

- Kamunun, Yüksek Denetim Kurumlarının çalışmaları ve rolleri ile katma değerlerine ilişkin bilgilerinin basın bildirgeleri, kamu kampanyaları, sosyal iletişim ağları ve gerektiğinde yerel dillerdeki diğer farkındalık yaratıcı faaliyetlerle artırılması,
- Kitle iletişim araçları ile aktif, doğru ve saydam bir iletişim tesisi için halkla ilişkiler ve iletişimin geliştirilmesi ve uygulanması,
- Vatandaşları bütçe uygulama ve değişikliklerini de içeren tüm bütçe süreci ile ilgili bilgilendirmeye yönelik saydam bütçe sistem ve çalışmalarının desteklenmesi,
- Vatandaşlarla etkin ve verimli etkileşimin artırılması için Yüksek Denetim Kurumları arasındaki bilgi ve tecrübe paylaşımının artırılması.

Sonuç

Tarihinde ilk defa bir EUROSAI Yönetim Kurulu Toplantısına ev sahipliği yapan ve gerçekleştirdiği uluslararası etkinliklere bir yenisini ekleyerek 150. Kuruluş Yılı Dönümü vesilesiyle uluslararası bir sempozyum düzenleyen Sayıştay, kamu dış denetimi hakkında bilgi ve farkındalığın artırılmasına önemli ölçüde katkı sunmuştur. Sempozyumda sunulan tebliğlerle, kamu mali yönetiminde karşılaşılan güçlükler ve Sayıştayların bu güçlüklerle mücadeledeki rolleri ve deneyimlerinin paylaşımı sağlanarak en önemli INTOSAI sloganı

olan “Karşılıklı deneyim ve bilgi paylaşımı herkes için faydalıdır.” sözünün bir kez daha ifadesini bulması sağlanmıştır.

Kamuda saydamlık ve hesap verebilirliğin, mali sürdürülebilirliğin ve iyi yönetişimin sağlanması, vatandaşların yaşam kalitelerinin artırılması, yolsuzlukla mücadelede yenilikler ve Yüksek Denetim Kurumlarının parlamento ile ilişkileri ve demokrasinin güçlendirilmesine katkıları gibi kamu denetimin en önemli konu başlıklarında sunulan tebliğlerle son yıllarda kamu mali yönetim sisteminde yaşanan köklü değişimlere ve bu alanda Sayıştayların üstlenmesi gereken rollere dikkat çekilmiştir.